

gengæld har været udvist i de sidste 15 år, belyses delvis af litteraturlisten på godt 1.800 numre.

Reiter gennemgår først målemetoderne for højdestrømninger: Ballontyper af forskellig art til direkte målinger af strømningsretning og -hastighed og observationer fra flyvemaskiner, der overvejende anvendes til udforskning af mikrostrukturen; endvidere indirekte målinger ud fra radiosondernes angivelser af trykfladernes form og hældning. Derpå behandles analysemetoderne: bl. a. højdevejrkort, tværsnit af jetstrømmene og deres relation til tropopausens beliggenhed, hvilket ofte afslører flere jetstrømme i forbindelse med tydelige „knæk“ på tropopausen.

Med anvendelse af mange figurer fremstilles jetstrømmenes struktur og deres beliggenhed i forhold til frontalzonerne. Af særlig interesse er afsnit om mønstrene til de forskellige årstider, om sammenligningen mellem jetstrømme på de to halvkugler samt oversigten over de enkelte strømningsystemer (polarfrontjetstrømmene, de arktiske, subtropiske og tropiske jetstrømme). De mange modelforsøg, hvor man har prøvet på at efterligne atmosfærens transport af varme fra Ækvator mod polerne under rotation, behandles i et særligt afsnit. Selv om dimensionerne her er helt usammenlignelige, synes der at være god overensstemmelse mellem modellerne og observationerne i atmosfæren, specielt hvad angår jetstrømmenes mæandring og afsnøring af lukkede celler.

Fra et klimatologisk og geografisk synspunkt er det især de sidste afsnit, der tiltrækker interessen. Her behandles bjergkædernes virkning over for jetstrømmene og disse strømme som klimabestemmende faktorer. Der efterlades ikke nogen tvivl om bjergstrøgenes andel i de store jetstrømsbølger i nord-sydlig retning og disses betydning for cykloners opståen og for dannelsen af blokerende højtryk over bestemte regioner.

Det er fuldt forståeligt, at den dynamiske klimatologi ser hen til jetstrømsstudierne med megen forventning; man håber bl. a. at finde en sammenfatning af mange jordnære klimaforhold gennem analyserne af disse højdestrømme. Reiters bog yder en værdifuld hjælp i så henseende ved at samle de mange spredte studier over denne relativt nyopdagede foreteelse i atmosfæren.

Kr. M. Jensen.

Gabriele Schwarz: *Allgemeine Siedlungsgeographie.* Zweite Auflage, Berlin 1961. (Lehrbuch der Allgemeinen Geographie, Band VI). 608 s., illustreret. 17,5 × 24,5 cm. DM 48,—.

I den fortræffelige serie af moderne, geografiske håndbøger: *Lehrbuch der Allgemeinen Geographie*, foreligger nu allerede efter mindre end to år andet oplag af Dr. Schwarz' store, uovertrufne arbejde over bebyggelsesgeografien. Ændringerne fra første oplag er selvsagt kun små: en videre komplettering af den fyldige og meget nyttige bibliografi samt et slutkapitel, hvori forf. forsøger at skabe en syntese over bebyggelserne over hele kloden.

Efter en kort indledning om de fysiskgeografiske og kulturgeografiske faktoreres indflydelse på bebyggelsens art, tæthed og funktion følger de egentlige hovedafsnit. Det første af disse behandler (ganske naturligt)

landbebyggelsen i alle dens udtryksformer og påpeger, hvordan den påvirkes af det erhvervskulturelle stadi, af den topografiske beliggenhed og andre faktorer. Desuden behandles så vigtige sider som landsbyformen og dens afhængighed af markorganisationen, den side af forskningen, som netop tysk videnskab har givet sig særligt af med. Et særligt afsnit er helliget boligtyperne i de forskellige kulturlag og deres afhængighed af fysiske, biologiske, kulturelle og økonomiske faktorer.

Det næste storkapitel behandler de bebyggelsesformer, der står midt mellem landbebyggelserne og byerne, og som præges af overvægten af en speciel erhvervsgren. De er oftest nutidens bidrag til bebyggelsesbilledet, og denne gruppes vigtigste repræsentanter er midtstandsbyerne, de rene servicebyer, minebyer, skovbrugsbyer, trafikcentre og turistcentre. De har intet tilfælles med den rene landbebyggelse, men mangler også de gamle købstæders indre og ydre differentiering og deres økonomiske form.

Sidste storkapitel er helliget byerne, d. v. s. købstæderne, som behandles indgående fra alle sider. Afsnittet giver en letfattelig oversigt over geografernes interesse i alle de forhold, der spiller ind i vore dages heftige diskussioner om byernes indre og ydre udvikling, om deres funktion, differentiering og forholdet til omlandet.

De ledsagende illustrationer er alle velvalgte, klare og typiske, hvad enten det er kort eller fotografier. Dr. Schwarz' bog er langt mere end en ren bebyggelsesgeografi. Den spænder lige fra de sider af erhvervskulturen, som giver sig udslag i valget og indretningen af boligen til de mange problemer, der knytter sig til en moderne storby, og enhver, der beskæftiger sig blot fjernt med bebyggelsesgeografi, bør stifte bekendtskab med denne velskrevne, indholdsrige og først og fremmest geografiske skildring af den måde, hvorpå mennesket og samfundet udtrykker sig gennem valget af bosted.

Viggo Hansen.

Köln und die Rheinlande. Festschrift zum XXXIII Deutschen Geographentag vom 22. bis 26. Mai in Köln, herausgegeben von Kurt Kayser und Theodor Kraus. Schriftleitung Götz Voppel und Reinhart Zschocke. Franz Steiner Verlag. Wiesbaden 1961. 375 s. m. talrige kort og diagrammer. 18 × 24 cm. DM 38,—.

Den årligt tilbagevendende geografdag i Tyskland har denne gang haft sæde i Köln, og traditionen tro indeholder publikationen en stor række bidrag om Köln og dens omegn. De 22 bidrag falder i tre afsnit, hvoraf det første bl.a. indeholder artikler om Rhein-Westfalens historie og byudvikling med særlig hensyntagen til Kölnområdet geografiske placering, og om omlandsproblemerne, der er nært knyttet til den tyske *Landesplanung*. Andet afsnit behandler selve storbyen Köln, og man får her bidrag om byklimaet (temmelig langt) og om byens historiske udvikling helt tilbage fra romertiden. Af særlig interesse er vel nok afsnittene om Köln som trafikalt centrum og industricentrum og om de enkelte kvarterers udvikling, idet der her gives nøje oplysninger om omfanget af ødelæggelserne under 2. verdenskrig og de principper, hvorefter den påfølgende genopbygning er sket. Det er værd at lægge mærke til, at selv om 80% af citykvarteret (Altstadt) lå fuldstændigt i ruiner ved krigens